

НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СЕКТОРУ ВІДНОВЛЮВАЛЬНИХ ДЖЕРЕЛ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

МАММЕДОВ Арслан

mammedov.arслан@hneu.net

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Після повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року питання розвитку сектору відновлювальних джерел енергії набуло нового, більш актуального значення. Починаючи з жовтня 2022 року об'єкти енергетичної інфраструктури цілеспрямовано піддавались ракетним атакам з боку ворога з метою знищення української енергосистеми та дестабілізації роботи у всіх сферах життя країни.

Також на сьогоднішній день частина територій України, а саме Херсонська, Запорізька, Донецька та Луганська області, на яких розташовані важливі енергетичні об'єкти, тимчасово окуповані або знаходяться в зоні активних бойових дій. Всі ці фактори спонукають державу, бізнес і суспільство в цілому розглядати питання розвитку відновлювальних джерел енергії, як один із факторів національної безпеки держави, забезпечення ефективного функціонування економіки.

Питаннями впровадження відновлювальних джерел енергії в Україна, а також стимулювання розвитку даної галузі займалися такі вітчизняні науковці, як С.Кудря, І.Григорєцька, О.Кулик, М.Піп'як, О.Бодак [2-4].

Засновниками відновлюваної енергетики України і активними продовжувачами практично всіх перспективних робіт у цьому напрямі є вчені Інституту відновлюваної енергетики НАН України. Однак, більшість досліджень вищевказаних науковців були проведені до початку повномасштабного вторгнення і в повній мірі не відображають сучасний стан відновлювальної енергетики. Отже, тема вибору стратегій та напрямків розвитку даної галузі на сьогоднішній день потребує більш детального аналізу та додаткових досліджень.

Метою даної роботи є розгляд тенденцій розвитку відновлювальних джерел енергії (ВДЕ). У рамках дослідження описуються: механізми державної підтримки сектору ВДЕ Європейського Союзу та України, наводяться обґрунтування важливості розвитку ВДЕ в Україні в умовах війни.

У 2014 році Україна остаточно обрала європейський вектор розвитку, а в 2015 році стала підписантом Паризької кліматичної угоди, що має за мету зменшити викиди парникових газів в атмосферу та запобігти глобальним змінам клімату. В Україні Паризька угода була ратифікована 1 серпня 2016 року. Саме підписання Україною Паризької угоди стало відправною точкою для перегляду тенденцій розвитку енергетичного сектору країни. Зобов'язання, що взяла на себе Україна в рамках даного міжнародного договору, обумовили курс держави на декарбонізацію та пришвидшили розвиток відновлювальної енергетики.

В Енергетичній стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність» зазначається, що перехід від застарілої моделі функціонування енергетичного сектору ставить перед Україною нові економічні та технологічні виклики, але водночас відкриває нові можливості для пошуку та впровадження інноваційних розробок у галузі видобутку, переробки викопних видів палива, виробництва, трансформації, постачання і споживання енергії, що зумовлює потребу у формуванні нової енергетичної політики держави [1].

Принциповий вибір України у напрямку європейської інтеграції обумовлює інтерес до європейського досвіду розвитку альтернативної енергетики та реалізації програм щодо її впровадження [2, с.10].

Цілі України, як одного із учасників Паризької угоди – це скорочення викидів вуглекислого газу на 40 % до 2030 року, а також запропоновано амбітну ціль до 2050 року – 70 % [3, с.14].

До 2022 року відновлювальна енергетика України стрімко розвивалася і була однією з перспективних та інвестиційно привабливих галузей у нашій країні. Це підтверджується тим, що на кінець 2021 року доля відновлювальної енергетики в об'єднаній енергетичній системі держави складала 8,3%, а загальні інвестиції у галузь склали 12 млрд.дол.

Найбільша кількість об'єктів ВДЕ була збудована у 2019-2020 роках – у період, коли діяв високий "зелений" тариф [4].

У результаті воєнних дій та окупації значної частини територій, наша країна втратила контроль над крупними та потужними об'єктами сонячної та вітряної генерації. За попередньою оцінкою міністра енергетики Германа Галущенка до кінця жовтня 2022 року із експлуатації довелося вивести близько 75% вітрових і 45-50% сонячних станцій.

Аналізуючи досвід Європейського Союзу в галузі ВДЕ, можна зробити висновок що країни ЄС цілеспрямовано та безкомпромісно ідуть «зеленим» шляхом. За даними європейського дослідження «European Electricity Review 2023» на сьогоднішній день об'єднана енергетична система ЄС у відсотковому значенні вироблення енергії має наступні показники: сонячна енергетика – 7,3%; вітряна енергетика – 15,0%; гідроенергетика – 10,1%; атомна енергетика – 21,9%; біоенергетика – 6,0%; інші викопні джерела – 0,2%; вугілля – 16,0%; газ – 19,9 % [5].

Результати даного дослідження показують, що вироблення енергії із «зелених» джерел становить 38,4 %, а з викопних – 36,1%. Отже, відновлювальні джерела переважають над викопними і ця тенденція з кожним роком росте. ЄС має за мету і надалі знижувати використання викопних джерел в своїй енергетиці.

Шлях України до «зеленого» майбутнього буде важкий, але попри щоденні виклики, що несе війна, екологічна стратегія має бути реалізована, бо вона є запорукою енергетичної та в глобальному сенсі національної безпеки держави. Залежність від викопних джерел енергії має бути зведена до мінімально можливого значення. Україна має багаті природні ресурси, великий людський та інтелектуальний потенціал і високу мотивацію суспільства та бізнесу стати енергетично незалежною та високо розвинутою європейською країною.

Для розвитку відновлювальної енергетики необхідні:

- всебічна підтримка держави, як крупних так і малих учасників ринку ВДЕ;
- реформування правових механізмів регулювання ВДЕ;
- стимулювання розвитку малих генерацій та надання комфортних умов для впровадження нових генерацій ВДЕ;
- встановлення справедливого «зеленого тарифу» для всіх учасників ринку;
- енергетична політика в Україні має сприяти розвитку та впровадженню відновлювальної енергетики, підвищенню енергоефективності, скороченню питомого енергоспоживання та зменшенню залежності від викопних джерел енергії.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 №605-р. Урядовий кур'єр. 2017. 8 верес. (№ 167).
2. Григорєцька І.І. Правове регулювання відновлювальної енергетики: європейський та український підходи, Морська безпека та оборона.2023.No 1.С.10-15.
3. Відновлювані джерела енергії: монографія / ред. С.О. Кудрі. Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАНУ, 2020. 392 с.
4. Конеченков А. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Разумков центр. 11 листопада 2022. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/sekto-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny> (дата звернення 20.01.2024).
5. Jones D. European Electricity Review 2023. EMBER. 31 January 2023. URL: <https://ember-climate.org/insights/research/european-electricity-review-2023/> (дата звернення 20.01.2024).